

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України «Про забезпечення повноважності місцевих рад в умовах воєнного стану»

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Внаслідок російської військової агресії в Україні Указом Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року введено воєнний стан, що зумовило актуальність адаптації у тому числі системи публічного управління до нових викликів. Одним із таких викликів є забезпечення стабільної і належної організації роботи органів місцевого самоврядування, зокрема забезпечення кворуму пленарних засідань місцевих рад, належне виконання повноважень депутатами місцевих рад.

У 2020 році на місцевих виборах в Україні у 1 577 місцевих радах за мажоритарною виборчою системою відносної більшості відбулись вибори у 785 місцевих радах (49,8%), з них: міських – 22, сільських – 552, селищних – 211 радах.

Загалом на місцевих виборах 2020 року було обрано 43 122 депутати, з них за мажоритарною виборчою системою відносної більшості 17 270 (40%) депутатів, а саме: міських рад – 484, сільських рад - 12 144, селищних рад - 4 642 депутати.

За даними інформаційно-аналітичної системи «Місцеві вибори» Центральної виборчої комісії станом на 23 листопада 2025 року достроково припинили повноваження або не набули їх 9106 депутатів місцевих рад, що складає 21,1% від загальної кількості мандатів, отриманих за результатами місцевих виборів 2020 року.

Дострокове припинення повноважень депутатів місцевих рад може відбуватись з підстав, визначених частинами першою, другою статті 5 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад».

У разі дострокового припинення повноважень депутата місцевої ради вибори чи заміщення депутата, який достроково припинив повноваження, проводяться відповідно до Виборчого кодексу України.

Так, відповідно до частини першої статті 284 цього Кодексу у разі дострокового припинення повноважень депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) на підставах і в порядку, передбачених Конституцією та законами України, за рішенням виборчої комісії Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, міської, сільської, селищної виборчої комісії депутатом

визнається наступний за черговістю кандидат у депутати у відповідному територіальному або єдиному виборчому списку від цієї організації партії у порядку, передбаченому частиною п'ятою статті 283 цього Кодексу.

А згідно із частиною першою статті 285 Виборчого кодексу України у разі якщо депутат сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч), який обирався в багатомандатному окрузі, достроково припинив повноваження або його повноваження достроково припинені з підстав і в порядку, передбачених Конституцією та законами України, за рішенням територіальної виборчої комісії у відповідному окрузі призначаються проміжні вибори.

Однак відповідно до частини першої статті 19 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в умовах воєнного стану серед іншого забороняється проведення виборів Президента України, а також виборів до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування.

Таким чином, потенційно не повинна відбутись втрата мандатів депутатів місцевих рад, які обирались за пропорційною виборчою системою відносної більшості, адже у цьому випадку буде застосовано заміщення вакантних мандатів наступними кандидатами у партійних списках.

Але у разі дострокового припинення повноважень депутатів місцевих рад територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч виникає потенційна загроза: зменшення складу рад, відсутність кворуму пленарних засідань та засідань постійних комісій.

Оскільки робота депутата місцевої ради не обмежується лише роботою в раді, важливо також адаптувати роботу депутата у виборчому окрузі до нових викликів та реалій.

З огляду на зазначене, є потреба пошуків нових шляхів забезпечення кворуму пленарних засідань місцевих рад, адаптації роботи депутата у виборчому окрузі (робота з виборцями, звітування тощо), упередження зменшення загального складу місцевих рад.

2. Цілі і завдання

Метою проекту акта є удосконалення законодавчого забезпечення стабільної і належної організації роботи органів місцевого самоврядування, зокрема забезпечення кворуму пленарних засідань місцевих рад, належне виконання повноважень депутатами місцевих рад в умовах воєнного стану.

3. Загальна характеристика і основні положення

Проектом акта пропонується:

– встановити, що на час дії воєнного стану та протягом 6 місяців з дня припинення або скасування дії воєнного стану запроваджуються особливості порядку діяльності місцевих рад територіальних громад, у яких місцеві вибори

2020 року відбулись за мажоритарною системою відносної більшості в багатомандатних виборчих округах, «відправною точкою» розрахунків для прийняття рішень місцевої ради є не загальний склад ради, як в чинних нормах, а склад ради (тобто фактична кількість депутатів, обраних до відповідної ради, повноваження яких визнано і не припинено в установленому законом порядку);

- адаптувати вимоги щодо звітування депутатів місцевих рад в умовах воєнного стану до потреб забезпечення фізичної безпеки;

- в Законі України «Про правовий режим воєнного стану» встановити, що військові адміністрації утворюються серед іншого у разі дострокового припинення повноважень деяких депутатів, внаслідок чого до складу ради входить менше половини депутатів від загального складу ради;

- встановити, що положення частини четвертої, п'ятої статті 49 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» не застосовуються до депутатів місцевих рад, яких мобілізовано;

- встановити, що положення абзацу другого частини першої, частини четвертої статті 16 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» можуть не застосовуватись за рішенням відповідної місцевої ради з огляду на важливість дотримання безпекових факторів. У цьому випадку спосіб та форма звітування, спосіб та форма оприлюднення звітів депутатів місцевої ради визначається рішенням такої місцевої ради.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Основними актами законодавства у даній сфері правовідносин є закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про правовий режим воєнного стану», «Про статус депутатів місцевих рад».

Реалізація положень Закону не потребуватиме прийняття нових законів.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень проекту акта не потребує додаткових видатків з Державного бюджету України.

6. Прогноз результатів соціально-економічних, правових та інших наслідків застосування закону після його прийняття

Застосування Закону після його прийняття забезпечить:

- зменшення потенційного ризику втрати повноважності місцевих рад;
- на час дії воєнного стану та на 6 місяців після його завершення/скасування встановлення нового кількісного критерію повноважності місцевих рад територіальних громад, у яких місцеві вибори 2020 року відбулись за мажоритарною системою відносної більшості в багатомандатних виборчих округах;

- можливість стабільної роботи місцевих рад у разі дострокового припинення повноважень окремих депутатів;
- адаптацію вимог щодо звітування депутатів місцевих рад в умовах воєнного стану до потреб забезпечення фізичної безпеки;
- правову визначеність, що військові адміністрації в умовах воєнного стану утворюються серед іншого у разі дострокового припинення повноважень деяких депутатів, внаслідок чого до складу ради входить менше сорока відсотків депутатів від загального складу ради, що має забезпечити принцип безперервності влади;
- захист прав депутатів місцевих рад у разі їхньої мобілізації;
- підвищення ефективності звітування депутатів місцевих рад в умовах режиму воєнного стану.

Народні депутати України

